

پژوهشکده آمار

جمهوری اسلامی ایران

مرکز آمار ایران

پژوهشکده آمار

طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌های خانواری

توصیه‌ها، خطاها، راهکارها، الگوها

۱۳۸۵

طراحی پرسشنامه
در آمارگیری‌های خانواری

توصیه‌ها، خطاها، راهکارها، الگوها

مریم جوادی
حمید معظمی‌گودرزی
لیلی تاپاک

گروه پژوهشی طرح‌های فنی و روش‌های آماری
پژوهشکده‌ی آمار

۱۳۸۵

بسمه تعالی

پیش‌گفتار

خطای اندازه‌گیری که در بعضی منابع، از آن به‌عنوان «خطای مشاهده» نیز یاد می‌شود، بخشی از خطای گردآوری داده‌ها محسوب می‌شود. این خطا را می‌توان به صورت تفاوت بین مقدار یک متغیر که توسط پاسخ‌گو ارائه شده و مقدار واقعی (ولی نامعلوم) آن متغیر توصیف کرد. بیمر و دیگران (۱۹۹۱) چهار منبع عمده‌ی خطای اندازه‌گیری را شناسایی کرده‌اند که عبارت‌اند از: پرسشنامه، روش گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌گر و پاسخ‌گو. هر یک از این چهار منبع، عناصری هستند که در مرحله گردآوری داده‌ها وجود دارند و اثر هر یک به تنهایی و یا در مواردی اثر متقابل آن‌ها نیز می‌تواند منجر به ایجاد خطای اندازه‌گیری شود.

یکی از روش‌های کاهش خطای اندازه‌گیری، طراحی مناسب پرسشنامه است که می‌تواند از دو دیدگاه خرد و کلان مورد توجه قرار گیرد. در دیدگاه کلان، ساختار کلی پرسشنامه شامل، عناوین مورد پوشش و ترتیب آن‌ها، مسیرسازی صحیح و هدایت پاسخ‌گو در تکمیل پرسشنامه و دستورالعمل‌های کمک‌کننده به مصاحبه‌گر و پاسخ‌گو مورد توجه قرار می‌گیرد. در دیدگاه خرد، انتخاب نوع سؤال و واژه‌پردازی آن، مکانیسم‌های مناسب پاسخ‌گویی، درجه‌بندی پاسخ‌ها و مواردی از این قبیل، مورد توجه قرار می‌گیرد. با توجه به اهمیت این موضوع در فرایند تولید آمارهای رسمی، این پژوهش در دستور کار گروه طرح‌های فنی و روش‌های آماری قرار گرفت که گزارش حاصل، نتیجه مطالعات گروه پژوهشی مربوط در این زمینه است. امید است، مطالب ارائه شده، مورد توجه و استفاده دست‌اندرکاران طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌ها قرار گیرد.

گروه پژوهشی طرح‌های فنی و روش‌های آماری
پژوهشکده‌ی آمار

بسمه تعالی

پیش‌گفتار مجری

طراحی نامناسب پرسشنامه، یکی از عوامل اصلی ایجاد خطای غیرنمونه‌گیری است که حتی در مواردی می‌تواند با ایجاد بی‌پاسخی، موجب افزایش خطای نمونه‌گیری نیز شود.

پرسشنامه‌های آماری متداول در مرکز آمار ایران، از نظر طراحی، با پرسشنامه‌های مراکز آماری بسیاری از کشورها به ویژه کشورهای توسعه یافته، تفاوت‌های اساسی دارد. این تفاوت‌ها در ساختار کلی پرسشنامه، نحوه‌ی بیان مفاهیم، گزینه‌های پاسخ، کدگذاری‌ها، مسیرسازی‌ها و هم‌چنین نحوه‌ی ارائه‌ی راهنمایی به مصاحبه‌گر (آمارگیر) و پاسخگو وجود دارد.

مستندات بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد در کشورهای توسعه یافته، هر نوع تصمیم‌گیری یا هرگونه اعمال تغییر و اصلاح هرچند جزئی در روال معمول طراحی، اجرا، استخراج و انتشار نتایج آمارگیری‌ها، مبتنی بر انجام مطالعات و بررسی‌های دقیق کارشناسی است. با توجه به اینکه شرایط لازم برای انجام اینگونه تحقیقات در کشور، عموماً فراهم نیست، حداقل می‌توان از این یافته‌های ارزشمند، با توجه به شرایط موجود کشور بهره برد.

گزارش حاضر با هدف معرفی مراحل طراحی پرسشنامه با در نظر گرفتن منابع بروز خطا و راهکارهای برخورد مناسب با آن‌ها و در نهایت ارائه الگوهای مناسب طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌ها با تاکید بر آمارگیری‌های خانواری مرکز آمار ایران، تهیه شده است که این الگوها با توجه به توصیه‌های سازمان‌های بین‌المللی آماری و تجارب ارزشمند دفتر آمار کار و دفتر سرشماری آمریکا، با در نظر گرفتن شرایط فعلی نظام آماری کشور و روش‌های معمول اجرای آمارگیری‌ها ارائه شده است.

با توجه به این که موضوع گزارش، یکی از مسائل مبتلا به مرکز آمار ایران در آمارگیری‌های خانواری است، گروه مطالعاتی، از ابتدای طرح مسئله امیدوار بود بتواند با توجه به علاقه و تجارب قبلی سرکار خانم شیرین جعفری کارشناس محترم دفتر تعاریف و استانداردهای آماری مرکز آمار ایران، در مراحل مختلف پژوهش، از همکاری ایشان بهره‌مند گردد ولی متأسفانه زمینه‌ی همکاری ایشان فراهم نشد. به هر صورت لازم است در این جا از همراهی ایشان در تهیه‌ی پروپوزال طرح و جستجوی منابع مربوط تشکر و قدردانی شود. همچنین از آقای محمد امین جمال‌زاده که مطالبی را در ارتباط با موضوع، صمیمانه در اختیار گروه قرار دادند، تشکر می‌شود.

در تهیه مقدمه طرح، از یادداشت‌های مرحوم پرویز رضایی تهرانی کارشناس ارشد مرکز آمار ایران استفاده شد که بدین وسیله یاد و خاطره‌ی ایشان را گرامی داشته و از خداوند متعال برایشان رحمت و مغفرت مسئلت می‌نماییم.

زحمت تایپ این گزارش به عهده‌ی سرکار خانم ناظریان همکار محترم پژوهشکده‌ی آمار بود که با دقت و صبر و حوصله زیاد این کار را به انجام رساندند که بدین وسیله از ایشان تشکر و قدردانی می‌شود.

داور محترم طرح سرکار خانم هرنندی عضو هیئت علمی پژوهشکده‌ی آمار بوده‌اند که سعی شده تا حد امکان نظرات اصلاحی ایشان اعمال گردد.

در پایان، از خوانندگان محترم خواهشمند است از اشتباهات جزئی احتمالی گزارش با سعه‌ی صدر چشم‌پوشی و در صورت تمایل، نظرات کلی خود را در مورد قسمت‌های مختلف گزارش، به مجری طرح منعکس نمایند.

مریم جوادی

مجری طرح

۱	مقدمه
	فصل اول- توصیه‌های کلی برای طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌های خانواری
۷	مقدمه
۸	بخش ۱- چارچوب کلی
۹	۱-۱- اهداف آمارگیری
۱۲	۲-۱- محدودیت‌ها
۱۴	۳-۱- چند توصیه‌ی عملی
۱۵	بخش ۲- جزئیات طراحی پرسشنامه
۱۵	۱-۲- رهیافت پودمانی در طراحی پرسشنامه
۱۹	۲-۲- ساختار و سازگاری پرسشنامه
۲۶	۳-۲- سایر توصیه‌های مربوط به جزئیات طراحی پرسشنامه
۲۹	بخش ۳- فرایند طراحی پرسشنامه از مرحله‌ی تهیه پیش‌نویس تا نهایی کردن آن
۲۹	۱-۳- تشکیل گروه تهیه طرح
۳۰	۲-۳- بسط و توسعه پیش‌نویس اولیه پرسشنامه
۳۳	۳-۳- آزمایش میدانی و نهایی کردن پرسشنامه
	فصل دوم- منابع خطا در فرایند پاسخ‌گویی به سؤالات آمارگیری‌های خانواری و راهکارهای مناسب برای برطرف نمودن آن‌ها از دیدگاه نحوه‌ی طراحی سؤالات

مقدمه	۴۱
بخش ۱- فرایندهای ادراکی در پاسخ‌گویی به سؤالات	۴۲
بخش ۲- منابع خطا در پاسخ‌گویی به سؤالات آمارگیری	۴۷
۱-۲- عدم موفقیت در کدگذاری اطلاعات مورد نظر	۴۸
۲-۲- برداشت اشتباه از سؤالات	۴۹
۲-۳- فراموشی و سایر مسائل مربوط به حافظه	۵۳
۲-۴- راهبردهای ناقص و ضعیف در قضاوت و یا برآورد	۶۱
۲-۵- مشکلات مربوط به ساختار پاسخ	۶۵
۲-۶- گزارش‌دهی‌های نادرست کم و بیش عمدی	۷۰
۲-۷- خطاهای مسیریابی یا عدم موفقیت در دنبال کردن دستورالعمل‌ها	۷۲

فصل سوم- انواع سؤالات و رهنمودهایی برای نحوه‌ی نوشتن آن‌ها

مقدمه	۷۷
بخش ۱- توصیه‌هایی برای نحوه‌ی نوشتن سؤال‌های رفتاری که حساسیت برانگیز نیستند	۷۹
بخش ۲- توصیه‌هایی برای نحوه‌ی نوشتن سؤال‌های رفتاری که حساسیت برانگیز هستند	۸۵
بخش ۳- توصیه‌هایی برای نحوه‌ی نوشتن سؤال‌های نگرشی	۸۹
بخش ۴- توصیه‌هایی در مورد پرسشنامه‌های خود اجرا	۹۵

فصل چهارم- بررسی تطبیقی پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار

مقدمه	۱۰۱
بخش ۱- بررسی طرح آمارگیری از جمعیت جاری آمریکا (CPS)	۱۰۳

۱-۱- ویژگی‌های کلی طرح ۱۰۳

۱-۲- بررسی بخش نیروی کار پرسشنامه CPS و موارد عمده‌ی اختلاف پرسشنامه جدید با قدیم ۱۰۷

بخش ۲- بررسی طرح آمارگیری از نیروی کار ایران ۱۲۱

۱-۲- ویژگی‌های کلی طرح ۱۲۱

۲-۲- بررسی پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار و موارد عمده‌ی اختلاف پرسشنامه جدید با قدیم ۱۲۲

بخش ۳- بررسی تطبیقی پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار ایران با توصیه‌های بین‌المللی .. ۱۲۷

۱-۳- بررسی تطبیقی چارچوب کلی و مراحل تهیه‌ی طرح ۱۲۷

۲-۳- بررسی تطبیقی ساختار کلی پرسشنامه ۱۳۰

۳-۳- بررسی تطبیقی واژه‌پردازی سؤالات پرسشنامه ۱۳۱

۴-۳- بررسی تطبیقی ساختار پاسخ‌های سؤالات پرسشنامه ۱۳۲

۵-۳- بررسی تطبیقی پرسشنامه از دیدگاه راهبردهای مورد استفاده برای کمک به یادآوری پاسخ‌گو ۱۳۲

۶-۳- بررسی تطبیقی مسیریابی پرسشنامه ۱۳۴

۷-۳- بررسی تطبیقی سایر موارد نحوه‌ی طراحی پرسشنامه ۱۳۴

بخش ۴- بررسی تطبیقی پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار ایران با بخش نیروی کار پرسشنامه CPS آمریکا . ۱۳۶

۱-۴- سؤالات کلی و عمومی ۱۳۶

۲-۴- سؤالات ویژه‌ی نیروی کار ۱۴۲

منابع ۱۵۱

بسمه تعالی

مقدمه

پرسشنامه، متداول‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات است که در اغلب سرشماری‌ها و نمونه‌گیری‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به این‌که اکثریت قریب به اتفاق آمارگیری‌ها به منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی برنامه‌های توسعه و ارزیابی آن‌ها انجام می‌شود و برای رسیدن به این مقصود، زمان و ثروت قابل ملاحظه‌ای هزینه می‌شود، لذا بررسی همه ابعاد طرح‌های آمارگیری از دیدگاه تأمین اطلاعات صحیح و دقیق به ویژه از جنبه‌ی مناسب بودن پرسشنامه که در حقیقت سنگ بنای هر طرح آمارگیری است، ضروری می‌نماید.

اگر یک طرح آماری را به مثابه‌ی یک ساختمان و پرسشنامه را پایه‌های آن فرض کنیم، چنانچه پایه‌ها سست یا نامتعادل باشند، هر چه قدر ساختمان بزرگ‌تر باشد، تزلزل و فروپاشی آن محتمل‌تر می‌گردد. لذا در آمارگیری‌های گسترده‌ای نظیر سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن و نمونه‌گیری‌هایی نظیر «آمارگیری نیروی کار» و «آمارگیری از هزینه و درآمد خانوار» و امثال آن که بر روی تعداد زیادی از خانوارهای شهری و روستایی کل کشور انجام می‌شود و نتایج آن مستقیماً در سیاست‌گذاری‌های کلان کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد، لزوم و اهمیت بهره‌مندی از پرسشنامه‌ای مناسب آشکارتر می‌شود چرا که استفاده از پرسشنامه نامناسب، ممکن است منجر به تولید داده‌های نامعتبر و غیر قابل اعتماد شود و نه فقط اهداف کمی برنامه‌های توسعه را تحت تأثیر قرار دهد بلکه ممکن است موجب انحراف در جهت‌گیری کلی برنامه نیز شود. صرف‌نظر از نوع پرسشنامه که می‌تواند کاغذی باشد یا نرم‌افزاری و صرف‌نظر از روش تکمیل آن که می‌تواند از طریق مصاحبه رو در رو یا پاسخ‌گو، مصاحبه تلفنی یا ثبت مستقیم توسط خود پاسخ‌گو انجام شود، پرسشنامه بایستی به‌طور کلی واجد شرایطی باشد که در نهایت بتواند هدف آمارگیری را محقق نماید هر چند متناسب با هر یک از انواع پرسشنامه و روش‌های اطلاع‌گیری، بایستی جزئیات خاصی نیز لحاظ گردد تا در نهایت با محدود

کردن منابع ایجادکننده یا مؤثر بر خطای اندازه‌گیری، صحت و دقت اطلاعات جمع‌آوری شده به حداکثر ممکن برسد.

به‌طور کلی، دو نوع پرسشنامه وجود دارد، نوع اول، پرسشنامه مبتنی بر ثبت اطلاعات در حین وقوع رویداد یا پس از وقوع آن از طریق بررسی مدارک ثبتی است. این نوع پرسشنامه، بیش‌تر شبیه فرم ثبت داده است. نوع دوم، پرسشنامه‌ی مبتنی بر سؤال است. معمولاً این نوع پرسشنامه‌ها مفصل‌تر هستند و اطلاعات را مستقیماً از طریق پرسش از پاسخ‌گو کسب می‌نمایند. در این گزارش، منظور از پرسشنامه، نوع دوم است که عموماً در آمارگیری‌های خانواری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در طراحی پرسشنامه، بایستی دو جنبه آن، یعنی «ظاهر پرسشنامه» و «محتوای پرسشنامه» توجه کافی شود. از خصوصیات ظاهری پرسشنامه، مناسب بودن جنس کاغذ، اندازه و رنگ آن، نحوه‌ی چیدمان سؤالات، کافی و مناسب بودن محل درج پاسخ‌ها، استفاده از سایه روشن و فونت‌های مختلف برای سؤالات، گزینه‌های پاسخ و راهنمایی‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به آن می‌باشد که در صورت رعایت این اصول، می‌تواند در کاهش خطای مصاحبه‌گر و پاسخ‌گو و همین‌طور کاهش نرخ بی‌پاسخی مؤثر باشد. در ارتباط با محتوای پرسشنامه نیز بایستی مسائلی هم‌چون، پوشش موضوعی، ترتیب مطرح شدن موضوعات، واضح و آشکار بودن سؤالات پرسشنامه، تعاریف و مفاهیم واژه‌های کلیدی پرسشنامه، ساده و کوتاه بودن سؤالات، در نظر گرفتن همه پاسخ‌های ممکن و کدگذاری آن‌ها، یکسان بودن نحوه‌ی کدگذاری در سراسر پرسشنامه و سایر اصول در طراحی پرسشنامه متناسب با این‌که به‌طور کلی موضوع آمارگیری یا بعضی سؤالات آن، حساسیت برانگیز هست یا نه، رعایت شود. چنان‌چه آمارگیری به‌منظور سنجش نگرش پاسخ‌گویان در مورد موضوعی خاص انجام می‌شود نظیر نظرسنجی‌های سیاسی، اجتماعی و ...، علاوه بر رعایت اصول ذکر شده، موارد دیگری نیز هم‌چون مناسب بودن معیارهای رتبه‌بندی گزینه‌های پاسخ و تعیین شدت نگرش¹ نیز بایستی در نظر گرفته

¹ Strength of the attitude

شود. در رابطه با پرسشنامه‌های خود اجرا نیز که مستقیماً توسط خود پاسخ‌گو تکمیل می‌شود مواردی هم‌چون استفاده از دستورالعمل‌ها و راهنماهای تصویری مناسب به‌منظور مسیریابی صحیح پاسخ‌گویان بایستی در نظر گرفته شود.

هر یک از موارد اشاره شده، در فصول و بخش‌های مختلف این گزارش به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

ساختار گزارش به شرح زیر است:

در فصل اول گزارش، توصیه‌های کلی سازمان ملل متحد برای طراحی پرسشنامه‌های خانواری در کشورهای در حال توسعه، ارائه شده است. این فصل شامل سه بخش است. در بخش اول، چارچوب کلی پرسشنامه از نظر انطباق با اهداف آمارگیری و محدودیت‌های در پیش روی طراحان پرسشنامه مورد بحث قرار گرفته است. در بخش دوم، جزئیات طراحی پرسشنامه، از مرحله تعیین پودمان‌های پرسشنامه و ترتیب قرار گرفتن آن‌ها تا نحوه‌ی طراحی سؤالات داخل هر یک از پودمان‌ها ارائه شده است. در بخش سوم نیز به‌طور کلی در ارتباط با فرایند طراحی پرسشنامه از مرحله تهیه پیش‌نویس آن تا آزمون و نهایی کردن آن‌ها مطالبی ارائه شده است.

در فصل دوم گزارش، منابع خطا در فرایند پاسخ‌گویی به سؤالات و راهکارهای مناسب برای برطرف نمودن آن‌ها از دیدگاه نحوه‌ی طراحی سؤالات به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. این فصل شامل دو بخش است. در بخش اول، فرایندهای پاسخ‌گویی، تعریف شده و در بخش دوم، علل و عواملی که در حین وقوع هر یک از فرایندهای پاسخ‌گویی، می‌تواند موجب بروز خطا شود معرفی و راهکارهای مناسب برای برطرف نمودن یا محدود کردن آن عوامل، ارائه شده است.

در فصل سوم گزارش، انواع سؤالات، دسته‌بندی شده و برای نحوه‌ی نوشتن هر یک از آن‌ها به‌طور مجزا توصیه‌هایی در سه بخش ارائه شده است. بخش چهارم این فصل، به ارائه رهنمودهایی برای طراحی پرسشنامه‌های خوداجرا اختصاص یافته است.

فصل چهارم گزارش، به بررسی تطبیقی پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار به‌عنوان نمونه‌ای از پرسشنامه‌های مربوط به آمارگیری‌های خانواری کشور با نتایج حاصل از فصول قبل که می‌توانند به‌عنوان استانداردهایی برای طراحی پرسشنامه در نظر گرفته شوند و همین‌طور مقایسه با الگوی مناسبی هم‌چون بخش نیروی کار پرسشنامه‌ی آمارگیری از جمعیت جاری آمریکا (CPS)¹ اختصاص یافته است. این فصل شامل چهار بخش است. در بخش اول طرح CPS آمریکا به اختصار معرفی شده و بخش مربوط به آمارگیری از نیروی کار در پرسشنامه آن به صورت تفصیلی در مقایسه با نسخه قبلی آن و علل تغییرات انجام شده، ارائه شده است. در بخش دوم، طرح جدید آمارگیری از نیروی کار ایران به اختصار معرفی شده و موارد تغییر پرسشنامه آن در مقایسه با طرح قدیم آمارگیری از اشتغال و بیکاری خانوار به صورت کلی بیان شده است. در بخش سوم، پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار از نظر میزان انطباق با توصیه‌های ارائه شده در فصول ۱ تا ۳ گزارش، مورد بررسی قرار گرفته است و در بخش چهارم، با ارائه نمونه‌ای از سؤالات مربوط به موضوعات یکسان، مقایسه‌ای بین پرسشنامه آمارگیری از نیروی کار ایران و آمریکا انجام شده است. به‌طور کلی، در فصل چهارم گزارش، سعی شده از ورود به جزئیات مربوط به آمارگیری نیروی کار پرهیز شود و حتی‌الامکان به ارائه‌ی مطالبی که در عموم طرح‌های خانواری کاربرد دارند، بسنده شود.

¹ Current Population Survey

فصل اول

توصیه‌های کلی برای

طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌های خانواری

مقدمه

آمارگیری‌های خانواری اطلاعات زیادی را در مورد ابعاد مختلف زندگی می‌توانند تأمین کنند. اما سودمندی داده‌های این آمارگیری‌ها، تا حد زیادی به کیفیت آمارگیری از هر دو جنبه "طراحی پرسشنامه" و "اجرای میدانی" آن بستگی دارد. اگر چه طراحی پرسشنامه آمارگیری و اجرای آمارگیری‌های خانواری، در ابتدا شاید کار ساده‌ای به نظر برسد اما در واقع موفقیت این بخش از طراحی آمارگیری‌های خانواری، مستلزم انجام کار سخت و صرف وقت زیاد می‌باشد.

فصل حاضر، یک دیدگاه کلی از فرایند طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌های خانواری را بر اساس توصیه‌های ارائه شده توسط بخش آمار سازمان ملل متحد (۲۰۰۵)، برای استفاده در یک کشور در حال توسعه ارائه می‌نماید. مطالب ارائه شده در این جا صرفاً جنبه معرفی مقدماتی و آشنا سازی دارد چرا که طراحی پرسشنامه فرایند بسیار پیچیده‌ای دارد که نمی‌توان جزئیات آن را در قالب یک فصل توضیح داد. هدف این فصل، مطرح کردن مهم‌ترین مسائل مربوط به طراحی پرسشنامه و ارائه توصیه‌های مفید برای هر یک از آنها است. یک نقطه شروع خوب، گرش و گلوو (۲۰۰۰) است که اطلاعات بسیار جزئی‌تری را در مورد طراحی پرسشنامه‌های آمارگیری‌های خانواری در کشورهای در حال توسعه ارائه نموده است. گرچه آن مطالب با ذهنیت خاصی برای طرح‌های آمارگیری «اندازه‌گیری استانداردهای زندگی بانک جهانی (LSMS)^۱» نوشته شده، اما بسیاری از اطلاعات آن تقریباً مربوط به هر نوع آمارگیری خانواری می‌شود.

^۱World Bank Living standards Measurement Study

در سراسر این فصل، فرض شده که آمارگیری توسط مصاحبه‌گرانی (آمارگیرانی) که با پاسخ‌گویان در محل سکونتشان ملاقات می‌کنند، اجرا می‌شود و واحد نمونه‌گیری نیز خانوار است.

ساختار فصل به شرح ذیل است: در بخش ۱ در رابطه با "چارچوب کلی"^۱ مطالبی ارائه شده است که شامل اهداف طرح و محدودیت‌هایی است که در برابر تحقق آن اهداف وجود دارد. در بخش ۲ در مورد طراحی ساختار پرسشنامه، شکل و سایر جزئیات طراحی آن رهنمودهایی ارائه شده است. در بخش ۳ در مورد هم‌ی فرایند طراحی، از تشکیل گروه تهیه طرح^۲ تا آزمایش میدانی و نهایی کردن پرسشنامه، توصیه‌هایی ارائه شده است.

بخش ۱- چارچوب کلی

پرسشنامه‌های آمارگیری‌های خانواری از لحاظ "محتوی و طول" بسیار متنوع‌اند. نسخه‌ی نهایی هر پرسشنامه، ماحصل فرایندی است از صدها و یا حتی هزاران تصمیماتی که گرفته می‌شود. طراحان آمارگیری بایستی در مورد اهداف آمارگیری و محدودیت‌هایی که به واسطه آمارگیری اعمال می‌شود، اتفاق نظر داشته باشند. در بخش حاضر توضیح داده می‌شود که چگونه چارچوب کلی (جامع) را بسازیم. این بخش ابتدا با اطلاعات بنیادی شروع می‌شود و سپس بعضی پیشنهادات عملی را ارائه می‌نماید.

^۱ Big picture

^۲ Survey team

مقدمه

آمارگیری‌های خانواری اطلاعات زیادی را در مورد ابعاد مختلف زندگی می‌توانند تأمین کنند. اما سودمندی داده‌های این آمارگیری‌ها، تا حد زیادی به کیفیت آمارگیری از هر دو جنبه "طراحی پرسشنامه" و "اجرای میدانی" آن بستگی دارد. اگر چه طراحی پرسشنامه آمارگیری و اجرای آمارگیری‌های خانواری، در ابتدا شاید کار ساده‌ای به نظر برسد اما در واقع موفقیت این بخش از طراحی آمارگیری‌های خانواری، مستلزم انجام کار سخت و صرف وقت زیاد می‌باشد.

فصل حاضر، یک دیدگاه کلی از فرایند طراحی پرسشنامه در آمارگیری‌های خانواری را بر اساس توصیه‌های ارائه شده توسط بخش آمار سازمان ملل متحد (۲۰۰۵)، برای استفاده در یک کشور در حال توسعه ارائه می‌نماید. مطالب ارائه شده در این جا صرفاً جنبه معرفی مقدماتی و آشنا سازی دارد چرا که طراحی پرسشنامه فرایند بسیار پیچیده‌ای دارد که نمی‌توان جزئیات آن را در قالب یک فصل توضیح داد. هدف این فصل، مطرح کردن مهم‌ترین مسائل مربوط به طراحی پرسشنامه و ارائه توصیه‌های مفید برای هر یک از آنها است. یک نقطه شروع خوب، گرش و گلوو (۲۰۰۰) است که اطلاعات بسیار جزئی‌تری را در مورد طراحی پرسشنامه‌های آمارگیری‌های خانواری در کشورهای در حال توسعه ارائه نموده است. گرچه آن مطالب با ذهنیت خاصی برای طرح‌های آمارگیری «اندازه‌گیری استانداردهای زندگی بانک جهانی (LSMS)^۱» نوشته شده، اما بسیاری از اطلاعات آن تقریباً مربوط به هر نوع آمارگیری خانواری می‌شود.

^۱World Bank Living standards Measurement Study

در سراسر این فصل، فرض شده که آمارگیری توسط مصاحبه‌گرانی (آمارگیرانی) که با پاسخ‌گویان در محل سکونتشان ملاقات می‌کنند، اجرا می‌شود و واحد نمونه‌گیری نیز خانوار است.

ساختار فصل به شرح ذیل است: در بخش ۱ در رابطه با "چارچوب کلی"^۱ مطالبی ارائه شده است که شامل اهداف طرح و محدودیت‌هایی است که در برابر تحقق آن اهداف وجود دارد. در بخش ۲ در مورد طراحی ساختار پرسشنامه، شکل و سایر جزئیات طراحی آن رهنمودهایی ارائه شده است. در بخش ۳ در مورد هم‌ی فرایند طراحی، از تشکیل گروه تهیه طرح^۲ تا آزمایش میدانی و نهایی کردن پرسشنامه، توصیه‌هایی ارائه شده است.

بخش ۱- چارچوب کلی

پرسشنامه‌های آمارگیری‌های خانواری از لحاظ "محتوی و طول" بسیار متنوع‌اند. نسخه‌ی نهایی هر پرسشنامه، ماحصل فرایندی است از صدها و یا حتی هزاران تصمیماتی که گرفته می‌شود. طراحان آمارگیری بایستی در مورد اهداف آمارگیری و محدودیت‌هایی که به واسطه آمارگیری اعمال می‌شود، اتفاق نظر داشته باشند. در بخش حاضر توضیح داده می‌شود که چگونه چارچوب کلی (جامع) را بسازیم. این بخش ابتدا با اطلاعات بنیادی شروع می‌شود و سپس بعضی پیشنهادات عملی را ارائه می‌نماید.

^۱ Big picture

^۲ Survey team